

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

1 octombrie 2020*

„Trimitere preliminară – Medicamente de uz uman care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală obligatorie – Vânzare online – Publicitate pentru site-ul internet al unei farmacii – Restrângeri – Interdicții privind reducerile în cazul unei comenzi care depășește o anumită cantitate și recurgerea la referențierea cu plată – Obligația de a determina pacientul să completeze un chestionar privind starea de sănătate înainte de validarea primei sale comenzi pe site-ul internet – Protecția sănătății publice – Directiva 2000/31/CE – Comerț electronic – Articolul 2 litera (a) – Serviciu al societății informaționale – Articolul 2 litera (h) – Domeniu coordonat – Articolul 3 – Principiul țării de origine – Derogări – Justificare – Protecția sănătății publice – Protecția demnității profesiei de farmacist – Prevenirea consumului abuziv de medicamente”

În cauza C-649/18,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de cour d'appel de Paris (Curtea de Apel din Paris, Franța), prin decizia din 28 septembrie 2018, primită de Curte la 15 octombrie 2018, în procedura

A

împotriva

Daniel B,

UD,

AFP,

B,

L,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din doamna A. Prechal, președintă de cameră, domnul K. Lenaerts, președintele Curții, îndeplinind funcția de judecător al Camerei a treia, doamna L.S. Rossi și domnii J. Malenovský (raportor) și F. Biltgen, judecători,

avocat general: domnul H. Saugmandsgaard Øe,

grefier: doamna R. Șereș, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 3 octombrie 2019,

* Limba de procedură: franceza.

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru A, de K. Nordlander, advokat, și A. Robert, avocate;
- pentru Daniel B, L, B, AFP și UD, de M. Guizard și S. Beaugendre, avocats;
- pentru guvernul francez, de A.-L. Desjonquères, R. Coesme și E. Leclerc, în calitate de agenți;
- pentru guvernul elen, de V. Karra, A. Dimitrakopoulou și E. Tsaousi, în calitate de agenți;
- pentru guvernul spaniol, de L. Aguilera Ruiz, în calitate de agent;
- pentru guvernul neerlandez, de M. K. Bulterman și L. Noort, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de F. Thiran, A. Sipos și S. L. Kaléda, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 27 februarie 2020,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 34 TFUE, a articolului 85c din Directiva 2001/83/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 noiembrie 2001 de instituire a unui cod comunitar cu privire la medicamentele de uz uman (JO 2001, L 311, p. 67, Ediție specială, 13/vol. 33, p. 3), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2011/62/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2011 (JO 2011, L 174, p. 74) (denumită în continuare „Directiva 2001/83”), precum și a articolului 3 din Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă („Directiva privind comerțul electronic”) (JO 2000, L 178, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 29, p. 257).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între A, o societate de drept neerlandez care administrează o farmacie stabilită în Țările de Jos, precum și un site internet care vizează în mod specific clientela franceză, pe de o parte, și Daniel B, UD, AFP, B și L (denumiți în continuare „Daniel B și alții”), care sunt operatori de farmacii și asociații care reprezintă interesele profesionale ale farmaciștilor stabiliți în Franța, pe de altă parte, în legătură cu promovarea de către A a site-ului internet menționat în rândul clientelei franceze prin intermediul unei campanii publicitare sub mai multe forme și de mare amploare.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 98/34

- 3 Articolul 1 primul paragraf punctul 2 din Directiva 98/34/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 iunie 1998 referitoare la procedura de furnizare de informații în domeniul standardelor, reglementărilor tehnice și al normelor privind serviciile societății informaționale (JO 1998, L 204,

p. 37, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 207), astfel cum a fost modificată prin Directiva 98/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iulie 1998 (JO 1998, L 217, p. 18, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 282) (denumită în continuare „Directiva 98/34”), prevede:

„În sensul prezentei directive, termenii utilizați au următoarele înțelesuri:

[...]

2. «serviciu» – orice serviciu al societății informaționale, adică orice serviciu prestat în mod normal în scopul obținerii unei remunerații, la distanță, prin mijloace electronice și la solicitarea individuală a beneficiarului serviciului.”

Directiva 2000/31

4 Considerentele (18) și (21) ale Directivei 2000/31 enunță:

„(18) Serviciile societății informaționale cuprind o gamă largă de activități economice care se desfășoară on-line. Aceste activități pot consta, în special, din vânzări de bunuri on-line. [...]

[...]

(21) Întinderea domeniului coordonat nu aduce atingere viitoarei armonizări comunitare privind serviciile societății informaționale și legislației viitoare adoptate la nivel național în conformitate cu legislația comunitară. Domeniul coordonat reglementează numai cerințele referitoare la activitățile on-line, cum ar fi informarea on-line, publicitatea on-line, cumpărăturile on-line, încheierea de contracte on-line [...]

5 Articolul 1 alineatele (1) și (2) din această directivă are următorul cuprins:

„(1) Prezenta directivă își propune să contribuie la buna funcționare a pieței interne prin asigurarea liberei circulații a serviciilor societății informaționale între statele membre.

(2) Prezenta directivă are scopul, în măsura necesară atingerii obiectivelor prevăzute la alineatul (1), anumite dispoziții de drept intern aplicabile serviciilor societății informaționale în ceea ce privește piața internă, stabilirea furnizorilor de servicii, comunicările comerciale, contractele încheiate prin mijloace electronice, răspunderea intermediarilor, codurile de conduită, soluționarea extrajudiciară a litigiilor, acțiunile în justiție și cooperarea între statele membre.”

6 Articolul 2 litera (a) din directiva menționată definea „[serviciile] societății informaționale” drept servicii în sensul articolului 1 primul paragraf punctul 2 din Directiva 98/34.

7 Articolul 2 litera (h) din Directiva 2000/31 prevede:

„În sensul prezentei directive, următorii termeni au înțelesurile de mai jos:

(h) «domeniu coordonat»: cerințele specificate în cadrul legislativ din statele membre, aplicabile furnizorilor de servicii ale societății informaționale, indiferent dacă sunt de natură generală sau concepute special pentru aceștia.

(i) Domeniul coordonat se referă la cerințe pe care furnizorul de servicii trebuie să le respecte și care privesc:

– accesul la activitatea unui serviciu al societății informaționale, cum ar fi cerințele în materie de calificare, autorizare și notificare;

- desfășurarea activității unui serviciu al societății informaționale, cum ar fi cerințele privind comportamentul furnizorului de servicii, cerințe legate de calitatea sau conținutul serviciului, inclusiv în materie de publicitate și contracte sau privind răspunderea furnizorului de servicii;
- (ii) Domeniul coordonat nu reglementează cerințe cum ar fi:
 - cerințe aplicabile bunurilor ca atare;
 - cerințe aplicabile livrării bunurilor;
 - cerințe aplicabile serviciilor care nu sunt furnizate prin mijloace electronice.”

8 Articolul 3 din această directivă, intitulat „Piața internă”, prevede:

„(1) Fiecare stat membru garantează că serviciile societății informaționale prestate de un furnizor de servicii stabilit pe teritoriul său respectă dispozițiile de drept intern aplicabile în statul membru în cauză și relevante pentru domeniul coordonat.

(2) Statele membre nu pot restrânge libera circulație a serviciilor societății informaționale din alte state membre invocând motive relevante pentru domeniul coordonat.

(3) Alineatele (1) și (2) nu se aplică domeniilor menționate în anexă.

(4) Statele membre pot adopta măsuri derogatorii de la alineatul (2) în cazul unui anumit serviciu al societății informaționale, în cazul în care sunt îndeplinite următoarele condiții:

(a) măsurile sunt:

(i) necesare, dintr-unul din motivele următoare:

- ordine publică, în special prevenirea, investigarea, depistarea și urmărirea infracțiunilor, în special protecția minorilor și lupta împotriva incitării la ură pe motiv de rasă, sex, religie sau naționalitate și împotriva atingerii aduse demnității umane;
- protecția sănătății publice;
- securitatea publică, inclusiv protecția securității și apărării naționale;
- protecția consumatorilor, inclusiv a investitorilor;

(ii) luate împotriva unui serviciu al societății informaționale care aduce atingere obiectivelor menționate la punctul (i) sau care prezintă risc serios și grav de prejudiciere a acestor obiective;

(iii) proporționale cu aceste obiective;

(b) înainte de a lua măsurile respective și fără a aduce atingere procedurilor judiciare, inclusiv procedurilor preliminare și acțiunilor desfășurate în cadrul anchetei penale, statul membru:

- a cerut statului membru menționat la alineatul (1) să ia măsuri și acesta nu le-a luat sau cele pe care le-a luat nu au fost suficiente;
- a notificat Comisiei [Europene] și statului membru menționat la alineatul (1) intenția de a lua astfel de măsuri.

[...]”

- 9 Articolul 8 alineatul (1) din directiva menționată prevede că „[s]tatele membre veghează ca utilizarea comunicărilor comerciale care fac parte dintr-un serviciu al societății informaționale sau constituie un astfel de serviciu prestat de un membru al unei profesii reglementate să fie permisă sub rezerva respectării normelor profesionale privind, în special, independența, demnitatea și onoarea profesiei, precum și secretul profesional și onestitatea față de clienți și alți membri ai profesiei”.

Directiva 2001/83

- 10 Cuprins în titlul VIIa din Directiva 2001/83, intitulat „Vânzarea la distanță către populație”, articolul 85c din aceasta prevede:

„(1) Fără a aduce atingere legislației naționale care interzice oferirea spre vânzare la distanță către populație a medicamentelor care se eliberează pe bază de prescripție medicală prin intermediul serviciilor societății informaționale, statele membre se asigură că medicamentele sunt oferite spre vânzare la distanță către populație prin intermediul serviciilor societății informaționale, astfel cum sunt definite în Directiva [98/34], în următoarele condiții:

- (a) persoana fizică sau juridică care oferă medicamentul este autorizată sau are dreptul să furnizeze medicamente către populație și la distanță, în conformitate cu legislația națională a statului membru în care este stabilită persoana în cauză;
- (b) persoana menționată la litera (a) a notificat statului membru în care este stabilită persoana în cauză cel puțin următoarele informații:

[...]

- (c) medicamentele respectă legislația națională a statului membru de destinație în conformitate cu articolul 6 alineatul (1);
- (d) fără a aduce atingere cerințelor de informare prevăzute în Directiva [2000/31], site-ul de internet care oferă medicamentul conține cel puțin:

[...]

(2) Statele membre pot impune condiții justificate de protecție a sănătății publice pentru furnizarea cu amănuntul pe teritoriul lor de medicamente prin vânzarea la distanță către populație prin intermediul serviciilor societății informaționale.

[...]

(6) Fără a aduce atingere Directivei [2000/31] și cerințelor prevăzute în prezentul titlu, statele membre iau măsurile necesare pentru a se asigura că persoanele, altele decât cele menționate la alineatul (1), care oferă medicamente spre vânzare la distanță către populație prin intermediul serviciilor societății informaționale și care își desfășoară activitatea pe teritoriul lor, fac obiectul unor sancțiuni eficiente, proporționale și cu efect disuasiv.”

- 11 Titlul VIII, intitulat „Publicitatea”, și titlul VIIIa, intitulat „Informare și publicitate”, din Directiva 2001/83 cuprind articolele 86-88 și, respectiv, articolele 88a-100 din directiva menționată.

12 Articolul 88 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2001/83 prevede:

„Statele membre interzic publicitatea destinată publicului larg având ca obiect medicamente care:

(a) sunt disponibile numai pe baza unei prescripții medicale, în conformitate cu dispozițiile titlului VI;”

Directiva (UE) 2015/1535

13 Directiva (UE) 2015/1535 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 septembrie 2015 referitoare la procedura de furnizare de informații în domeniul reglementărilor tehnice și al normelor privind serviciile societății informaționale (JO 2015, L 241, p. 1) a abrogat și a înlocuit Directiva 98/34 începând cu 7 octombrie 2015.

14 Articolul 1 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2015/1535 prevede:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[...]

(b) «serviciu» înseamnă orice serviciu al societății informaționale, adică orice serviciu prestat în mod normal în schimbul unei remunerații, la distanță, prin mijloace electronice și la solicitarea individuală a beneficiarului serviciului.”

15 În temeiul articolului 10 al doilea paragraf din Directiva 2015/1535, trimiterile la Directiva 98/34 se interpretează ca trimiteri la Directiva 2015/1535.

Dreptul francez

Codul sănătății publice

16 Articolul R. 4235-22 din code de la santé publique (Codul sănătății publice) prevede că „[s]e interzice farmaciștilor să atragă clientela prin metode și mijloace contrare demnității profesiei”.

17 Articolul R. 4235-64 din acest cod prevede că „[f]armacista nu trebuie să își atragă pacienții prin nicio metodă sau mijloc la un consum abuziv de medicamente”.

Decretul privind bunele practici de eliberare a medicamentelor

18 Punctul 7.1, intitulat „Consiliere farmaceutică”, din secțiunea 7, intitulată „Norme complementare aplicabile comerțului electronic cu medicamente”, din anexa la Decretul din 28 noiembrie 2016 privind bunele practici de eliberare a medicamentelor în farmaciile comunitare, în farmaciile de ajutor reciproc și în farmaciile de urgență minieră, menționate la articolul L. 5121-5 din Codul sănătății publice (JORF din 1 decembrie 2016, textul nr. 25, denumit în continuare „Decretul privind bunele practici de eliberare a medicamentelor”), prevede:

„Site-ul internet de comerț electronic cu medicamente este conceput astfel încât niciun medicament să nu poată fi eliberat fără ca un schimb interactiv între pacient și farmacistul în cauză să fie posibil înainte de validarea comenzii. Prin urmare, un răspuns automat la o întrebare adresată de pacient nu este suficient pentru a asigura o informare și o consiliere adaptate cazului particular al pacientului.

Anumite date cu caracter personal privind pacientul sunt necesare farmacistului pentru ca acesta din urmă să se asigure de caracterul adecvat al comenzii pentru starea de sănătate a pacientului și să poată identifica eventualele contraindicații. Astfel, înainte de validarea primei comenzi, farmacistul postează online un chestionar în care sunt solicitate informații privind vârsta, greutatea, înălțimea, sexul, tratamentele în curs, antecedentele alergice, contraindicațiile și, dacă este cazul, sarcina și alăptarea. Pacientul trebuie să ateste veridicitatea acestor informații.

Chestionarul este completat la prima comandă în cursul procesului de validare a comenzii. Dacă chestionarul nu a fost completat, niciun medicament nu poate fi eliberat. Farmacistul validează apoi chestionarul, declarând că a luat cunoștință de informațiile furnizate de pacient, înainte de validarea comenzii.

O actualizare a chestionarului este propusă la fiecare comandă.

[...]

Decretul privind normele tehnice

- 19 Secțiunea 1, intitulată „Funcționalitățile site-urilor internet de comerț electronic cu medicamente”, din anexa la Decretul din 28 noiembrie 2016 privind normele tehnice aplicabile site-urilor internet de comerț electronic cu medicamente prevăzute la articolul L. 5125-39 din Codul sănătății publice (JORF din 1 decembrie 2016, textul nr. 26, denumit în continuare „Decretul privind normele tehnice”) prevede că „[s]e interzice referențierea în schimbul unei remunerații pe motoarele de căutare sau de comparare a prețurilor”.

Litigiul principal și întrebarea preliminară

- 20 A, o societate de drept neerlandez, este înregistrată în Țările de Jos pentru desfășurarea unei activități de exploatare a unei farmacii. Această societate vinde de asemenea medicamente online, precum și produse parafarmaceutice prin intermediul mai multor site-uri internet, dintre care unul este special dedicat consumatorilor francezi. Medicamentele comercializate prin intermediul acestui site beneficiază, în Franța, de o autorizație de introducere pe piață și nu se eliberează pe bază de prescripție medicală obligatorie.
- 21 A a desfășurat o campanie publicitară pentru activitatea de vânzare online de medicamente adresată astfel consumatorilor francezi. Această campanie cuprindea introducerea unor prospecte publicitare în coletele expediate de alți participanți la vânzarea la distanță (metodă denumită „în cooperare”), precum și trimiterea unor scrisori publicitare. De asemenea, A a publicat pe site-ul internet menționat oferte promoționale constând în acordarea unei reduceri a prețului total al comenzii atunci când se depășește o anumită valoare, precum și achiziționarea unui serviciu de referențiere cu plată pe motoarele de căutare.
- 22 Daniel B și alții au chemat în judecată pe A la tribunal de commerce de Paris (Tribunalul Comercial din Paris, Franța) în scopul de a obține, printre altele, repararea prejudiciului pe care apreciază că l-au suferit ca urmare a concurenței neloiale pe care ar fi exercitat-o A prin obținerea în mod nejustificat a unui avantaj din nerespectarea reglementării franceze în materie de publicitate și de vânzare online a medicamentelor.
- 23 În ceea ce o privește, A consideră că această reglementare nu i se aplică, întrucât este stabilită în mod legal în Țările de Jos pentru o activitate de farmacie și vinde produsele sale consumatorilor francezi pe calea comerțului electronic.

- 24 Prin hotărârea din 11 iulie 2017, tribunal de commerce de Paris (Tribunalul Comercial din Paris) a statuat că dreptul neerlandez governa crearea site-ului internet care se adresa clienților francezi. Cu toate acestea, potrivit instanței menționate, articolele R. 4235-22 și R. 4235-64 din Codul sănătății publice se aplică societăților stabilite în alte state membre care vând medicamente pe internet pacienților francezi. Or, prin distribuirea a peste trei milioane de pliante publicitare în afara farmaciei, A ar fi atras clientela franceză prin mijloace nedemne de profesia de farmacist, cu încălcarea acestor dispoziții. Tribunal de commerce de Paris (Tribunalul Comercial din Paris) a concluzionat că încălcarea dispozițiilor menționate, care i-a conferit lui A un avantaj economic în raport cu ceilalți participanți pe piață, constituia un act de concurență neloială.
- 25 A a declarat apel împotriva acestei hotărâri la cour d'appel de Paris (Curtea de Apel din Paris, Franța) susținând că articolele R. 4235-22 și R. 4235-64 din Codul sănătății publice nu i se aplică. Aceste dispoziții ar constitui atingeri aduse principiului aplicării normelor țării de origine prevăzut la articolul 3 din Directiva 2000/31 și la articolul 85c din Directiva 2001/83, precum și liberei circulații a mărfurilor garantate la articolul 34 TFUE, care nu ar fi justificate prin protecția sănătății publice.
- 26 În fața cour d'appel de Paris (Curtea de Apel din Paris, Franța), Daniel B și alții solicită confirmarea hotărârii pronunțate de tribunal de commerce de Paris (Tribunalul Comercial din Paris, Franța) în măsura în care această instanță a aplicat dreptul francez privind publicitatea pentru vânzarea de medicamente și a calificat drept un „act de concurență neloială” publicitatea masivă efectuată de A dat fiind caracterul său contrar demnității profesiei de farmacist, precum și conținutul său care încurajează consumul abuziv de medicamente. Daniel B și alții urmăresc reformarea în rest a acestei hotărâri, susținând că Codul sănătății publice și Decretul privind bunele practici de eliberare a medicamentelor reglementează de asemenea recurgerea la referențierea cu plată de către A. Aceștia din urmă afirmă că restricțiile privind publicitatea pentru vânzarea de medicamente online care rezultă din Codul sănătății publice sunt justificate de obiectivul de protecție a demnității și a onoarei profesiei de farmacist. Aceste restricții ar fi proporționale cu urmărirea obiectivului menționat, el însuși legat de protecția sănătății publice.
- 27 În aceste condiții, cour d'appel de Paris (Curtea de Apel din Paris) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„[...] [R]eglementarea europeană, în special:

- articolul 34 [TFUE],
- dispozițiile articolului 85c din Directiva [2001/83] [și]
- clauza privind piața internă de la articolul 3 din Directiva [2000/31]

permit unui stat membru al Uniunii [Europene] să impună pe teritoriul său farmaciștilor resortisanți ai unui alt stat membru al Uniunii norme specifice privind:

- interzicerea atragerii clientelei prin metode și mijloace considerate ca fiind contrare demnității profesiei, conform actualului articol R 4235-22 din [Codul sănătății publice];
- interzicerea incitării pacienților la consumul abuziv de medicamente, conform actualului articol R 4235-64 din [Codul sănătății publice];
- obligația respectării bunelor practici de eliberare a medicamentelor stabilite de autoritatea publică din statul membru, care impune în plus introducerea unui chestionar privind starea de sănătate în procesul de comandă a medicamentelor online și interzice recurgerea la serviciul de referențiere cu plată, conform [Decretului privind bunele practici de eliberare a medicamentelor și Decretului privind normele tehnice]?”

Cu privire la întrebarea preliminară

Observații introductive

- 28 Astfel cum reiese din modul de redactare a întrebării adresate, aceasta privește în esență conformitatea cu dreptul Uniunii a unei reglementări naționale, aplicate de statul membru de destinație a unui serviciu de vânzare online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, prestatorului acestui serviciu stabilit în alt stat membru.
- 29 Pentru a răspunde la această întrebare, în speță, trebuie să se țină seama în principal de dispozițiile Directivei 2000/31.
- 30 Astfel, mai întâi, potrivit alineatelor (1) și (2) ale articolului 1 din directiva menționată coroborate, aceasta are ca obiectiv să contribuie la buna funcționare a pieței interne prin asigurarea liberei circulații a serviciilor societății informaționale între statele membre, prin apropierea, în măsura necesară, a anumitor dispoziții de drept intern aplicabile serviciilor menționate.
- 31 În continuare, articolul 2 litera (a) din această directivă coroborat cu articolul 1 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2015/1535 definește „servicii[le] societății informaționale” ca fiind „orice serviciu al societății informaționale”, precum „orice serviciu prestat în mod normal în schimbul unei remunerații, la distanță, prin mijloace electronice și la solicitarea individuală a beneficiarului serviciului”, înțelegându-se, astfel cum rezultă din considerentul (18) al Directivei 2000/31, că aceste servicii cuprind o gamă largă de activități economice care se desfășoară online, cum ar fi, printre altele, vânzarea de bunuri online.
- 32 În sfârșit, în ceea ce privește, mai precis, serviciile de vânzare online de medicamente, din articolul 1 alineatul (5) din Directiva 2000/31 rezultă că o astfel de vânzare nu figurează printre activitățile excluse de la aplicarea acestei directive (a se vedea prin analogie Hotărârea din 2 decembrie 2010, Ker-Optika, C-108/09, EU:C:2010:725, punctul 27). La rândul său, articolul 85c din Directiva 2001/83, referitor la vânzarea la distanță către populație de medicamente prin intermediul serviciilor societății informaționale, face trimitere în special la dispozițiile Directivei 2000/31 și nu interzice vânzarea la distanță a medicamentelor care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, singurele care fac obiectul cauzei principale.
- 33 Rezultă că un serviciu de vânzare online de medicamente precum cel în discuție în litigiul principal poate constitui un serviciu al societății informaționale, în sensul articolului 2 litera (a) din Directiva 2000/31, și, prin urmare, poate intra în domeniul de aplicare al acestei directive în ceea ce privește cerințele aplicabile serviciului menționat, care se încadrează în „domeniul coordonat”, în sensul articolului 2 litera (h) din directiva menționată.
- 34 Pe de altă parte, în temeiul articolului 3 alineatul (4) din Directiva 2000/31, statele membre pot adopta măsuri derogatorii de la principiul liberei circulații a serviciilor societății informaționale în cazul unui anumit serviciu al societății informaționale care se încadrează în domeniul coordonat, dacă sunt îndeplinite cele două condiții cumulative care figurează la literele (a) și (b) ale acestei dispoziții (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 decembrie 2019, Airbnb Ireland, C-390/18, EU:C:2019:1112, punctele 83 și 84). Astfel, o interpretare a articolului 3 alineatul (4) din această directivă, potrivit căreia statelor membre le-ar fi permis să justifice, în temeiul dreptului primar, o cerință care nu îndeplinește condițiile prevăzute de dispoziția menționată, ar priva-o pe aceasta din urmă de orice efect util prin dezavuarea, în definitiv, a armonizării domeniului respectiv operate de aceasta (a se vedea prin analogie Hotărârea din 16 iunie 2015, Rina Services și alții, C-593/13, EU:C:2015:399, punctul 37). În aceste condiții, reglementarea națională în discuție în litigiul principal nu trebuie apreciată în lumina dreptului primar, în special a articolului 34 TFUE.

Cu privire la admisibilitate

- 35 Pe de o parte, guvernul francez invocă inadmisibilitatea întrebării preliminare în măsura în care privește interpretarea dispozițiilor Directivei 2000/31. Astfel, o parte privată nu poate opune dispozițiile unei directive unei alte părți private în cadrul unui litigiu de natură orizontală pentru a împiedica aplicarea unei reglementări naționale contrare acestor dispoziții. Prin urmare, acest aspect al întrebării adresate ar avea un caracter ipotetic.
- 36 În această privință, trebuie amintit că numai instanța națională sesizată cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, în special pertinenta întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, în cazul în care aceste întrebări privesc interpretarea unei norme de drept al Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 iunie 2015, Gauweiler și alții, C-62/14, EU:C:2015:400, punctul 24, precum și Hotărârea din 7 februarie 2018, American Express, C-304/16, EU:C:2018:66, punctul 31).
- 37 Întrebările privind dreptul Uniunii beneficiază de o prezumție de relevanță. Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională numai dacă este evident că interpretarea unei norme a Uniunii solicitată nu are nicio legătură cu realitatea ori cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate (Hotărârea din 16 iunie 2015, Gauweiler și alții, C-62/14, EU:C:2015:400, punctul 25, precum și Hotărârea din 7 februarie 2018, American Express, C-304/16, EU:C:2018:66, punctul 32).
- 38 Desigur, trebuie să se arate că, în ceea ce privește un litigiu între particulari, Curtea a statuat în mod constant că o directivă nu poate, prin ea însăși, să creeze obligații în sarcina unui particular și, prin urmare, nu poate fi invocată, ca atare, în privința acestuia. Totuși, Curtea s-a pronunțat în mod repetat în sensul că obligația statelor membre, care rezultă dintr-o directivă, de a atinge rezultatul prevăzut de aceasta, precum și îndatorirea acestora de a lua toate măsurile generale sau speciale necesare pentru a asigura îndeplinirea acestei obligații se impun tuturor autorităților statelor membre, inclusiv autorităților judiciare în cadrul competențelor acestora (Hotărârea din 19 aprilie 2016, DI, C-441/14, EU:C:2016:278, punctul 30 și jurisprudența citată).
- 39 La aplicarea dreptului național, instanțele naționale chemate să îl interpreteze sunt ținute să ia în considerare ansamblul normelor dreptului respectiv și să aplice metodele de interpretare recunoscute de acesta pentru interpretarea sa, în măsura posibilului, în lumina literei și a spiritului directivei în cauză pentru a atinge rezultatul urmărit prin aceasta și pentru a se conforma astfel articolului 288 al treilea paragraf TFUE (Hotărârea din 19 aprilie 2016, DI, C-441/14, EU:C:2016:278, punctul 31 și jurisprudența citată).
- 40 În aceste condiții, nu este evident că întrebarea adresată, în măsura în care privește Directiva 2000/31, ridică o problemă de natură ipotetică.
- 41 Pe de altă parte, A arată că Republica Franceză nu a respectat obligația care decurge din articolul 3 alineatul (4) litera (b) a doua liniuță din Directiva 2000/31 de a notifica măsurile restrictive care fac obiectul cauzei principale.
- 42 În această privință, trebuie să se arate că, atunci când o reglementare națională care prevede diferite interdicții sau obligații impuse unui prestator de servicii ale societății informaționale restrânge astfel libertatea serviciilor, statul membru în cauză trebuie, în conformitate cu dispoziția menționată, să fi notificat în prealabil Comisiei și statului membru pe teritoriul căruia este stabilit prestatorul serviciului vizat intenția de a lua măsurile restrictive în cauză (Hotărârea din 19 decembrie 2019, Airbnb Ireland, C-390/18, EU:C:2019:1112, punctul 85).

- 43 Pe de altă parte, Curtea a statuat deja că o astfel de obligație de notificare constituie o cerință procedurală fundamentală care justifică inopozabilitatea față de particulari a măsurilor nenotificate care restrâng libera circulație a serviciilor societății informaționale (Hotărârea din 19 decembrie 2019, Airbnb Ireland, C-390/18, EU:C:2019:1112, punctul 94).
- 44 Cu toate acestea, astfel cum reiese din jurisprudența citată la punctul 37 din prezenta hotărâre, întrebările privind dreptul Uniunii beneficiază de o prezumție de relevanță. Or, această prezumție nu poate fi răsturnată de simpla circumstanță că una dintre părțile din litigiul principal contestă un anumit fapt a cărui existență trebuie verificată de instanța de trimitere, iar nu de Curte (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 decembrie 2006, Cipolla și alții, C-94/04 și C-202/04, EU:C:2006:758, punctul 26, precum și Hotărârea din 14 aprilie 2016, Polkomtrel, C-397/14, EU:C:2016:256, punctul 38).
- 45 Din tot ceea ce precedă rezultă că întrebarea preliminară este admisibilă.

Cu privire la fond

- 46 Având în vedere precizările prezentate la punctele 28-34 din prezenta hotărâre și pentru a oferi instanței de trimitere un răspuns util pentru soluționarea litigiului cu care este sesizată, întrebarea acesteia trebuie înțeleasă în sensul că urmărește să se stabilească în esență dacă Directiva 2000/31 trebuie interpretată în sensul că se opune aplicării, de către statul membru de destinație a unui serviciu de vânzare online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, prestatorului acestui serviciu stabilit în alt stat membru, a unei reglementări naționale care:
- interzice unor farmacii care vând aceste medicamente să își atragă clientela prin anumite metode și mijloace, în special cele care constau în distribuția masivă de scrisori și de pliante în scopuri publicitare în afara farmaciei lor;
 - interzice acestor farmacii să facă oferte promoționale prin care se urmărește acordarea unei reduceri a prețului total al comenzii de medicamente atunci când se depășește o anumită valoare;
 - obligă farmaciile menționate să introducă un chestionar privind starea de sănătate în procesul de comandă a medicamentelor online;
 - interzice aceluiași farmacie să recurgă la referențierea cu plată în motoare de căutare și de comparare a prețurilor.

Cu privire la prima parte a întrebării adresate

- 47 Prin intermediul primei părți a întrebării formulate, instanța de trimitere urmărește să afle în esență dacă Directiva 2000/31 trebuie interpretată în sensul că se opune aplicării, de către statul membru de destinație a unui serviciu de vânzare online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, prestatorului acestui serviciu stabilit în alt stat membru, a unei reglementări naționale care interzice unor farmacii să își atragă clientela lor prin anumite metode și mijloace, în special cele care constau în distribuția în masă de scrisori și de pliante în scopuri publicitare, în afara farmaciei lor.
- 48 În speță, din decizia de trimitere reiese că prestatorul în discuție în litigiul principal efectuează o campanie de publicitate sub mai multe forme și de mare amploare pentru serviciile sale de vânzare online, atât prin intermediul unor suporturi fizice, cum ar fi, printre altele, scrisori sau pliante, cât și prin intermediul site-ului său internet.

- 49 Pentru a răspunde la prima parte a întrebării adresate, trebuie să se arate de la bun început că nu este necesar să se țină seama de titlurile VIII și VIIIa din Directiva 2001/83 referitoare la publicitatea pentru medicamente.
- 50 Astfel, după cum a arătat domnul avocat general la punctul 52 din concluziile sale, articolele 86-100 din Directiva 2001/83, care formează titlurile respective, se concentrează pe reglementarea conținutului mesajului publicitar și pe modalitățile publicității pentru anumite medicamente, însă nu reglementează publicitatea pentru serviciile de vânzare online de medicamente.
- 51 Prin urmare, trebuie să se verifice, în primul rând, dacă activitatea de publicitate, astfel cum este descrisă la punctul 48 din prezenta hotărâre, intră sub incidența Directivei 2000/31, după cum activitatea menționată se efectuează prin intermediul unor suporturi fizice sau al unor suporturi electronice.
- 52 În această privință, articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2000/31 prevede că fiecare stat membru garantează că serviciile societății informaționale prestate de un furnizor de servicii stabilit pe teritoriul său respectă dispozițiile de drept intern aplicabile în statul membru în cauză și relevante pentru „domeniul coordonat”, în sensul articolului 2 litera (h) din directiva menționată.
- 53 Potrivit acestei din urmă dispoziții, „domeniul coordonat” nu reglementează decât cerințele aplicabile serviciilor care sunt furnizate prin mijloace electronice și în special, astfel cum reiese din considerentul (21) al aceleiași directive, cerințele referitoare la publicitatea online.
- 54 Or, publicitatea în discuție în litigiul principal este efectuată în parte prin intermediul unor suporturi fizice.
- 55 În aceste condiții, trebuie să se arate că o astfel de publicitate urmărește, în ansamblul său și independent de metoda prin care este efectuată în mod concret, să atragă potențiali consumatori către site-ul internet al unei farmacii și să promoveze vânzarea online a produselor sale.
- 56 O asemenea publicitate făcută de prestator apare astfel ca un element accesoriu și indisociabil al serviciului său de vânzare de medicamente online care stă la baza întregului său sens economic.
- 57 În aceste împrejurări, ar fi artificial să se considere că partea din publicitate efectuată online se încadrează în „domeniul coordonat” și să se excludă din acest domeniu partea publicității realizate prin intermediul unor suporturi fizice.
- 58 De altfel, această interpretare este confirmată de articolul 2 litera (h) punctul (i) din Directiva 2000/31, care prevede că „domeniul coordonat” se referă la cerințe legate de desfășurarea activității unui serviciu al societății informaționale, cum ar fi cerințele privind în special comportamentul furnizorului de servicii, cerințe legate de calitatea sau conținutul serviciului, „inclusiv în materie de publicitate”.
- 59 Din ceea ce precedă reiese că, independent de suportul fizic sau electronic prin intermediul căruia se efectuează, o activitate de publicitate precum cea în discuție în litigiul principal constituie un element accesoriu și indisociabil al serviciului de vânzare online și se încadrează, în acest sens, în integralitatea sa, în „domeniul coordonat”, în sensul Directivei 2000/31.
- 60 În aceste condiții, trebuie amintit, în al doilea rând, că, potrivit articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2000/31, statul membru de destinație a unui serviciu de vânzare online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală nu poate, în principiu, în ceea ce privește activitatea menționată, să restrângă libera circulație a serviciilor societății informaționale provenite din alt stat membru.

- 61 În speță, o interdicție precum cea în discuție în litigiul principal, impusă de un stat membru, este de natură să restrângă posibilitatea unei farmacii, stabilită în alt stat membru, de a se face cunoscută clienței sale potențiale în acest prim stat membru și de a promova serviciul de vânzare online a produselor sale pe care îl propune acesteia din urmă.
- 62 În consecință, trebuie să se considere că o astfel de interdicție implică o restricție privind libera prestare a serviciilor societății informaționale.
- 63 În aceste condiții, în al treilea rând, potrivit articolului 3 alineatul (4) litera (a) din Directiva 2000/31, statele membre pot, în ceea ce privește un anumit serviciu al societății informaționale, să adopte măsuri derogatorii de la alineatul (2) al acestui articol, cu condiția, mai întâi, ca ele să fie necesare pentru a garanta ordinea publică, protecția sănătății publice, securitatea publică sau protecția consumatorilor, apoi, ca ele să fie luate împotriva unui serviciu al societății informaționale care aduce efectiv atingere obiectivelor menționate sau care prezintă un risc serios și grav de prejudiciere a acestor din urmă obiective și, în sfârșit, ca ele să fie proporționale cu obiectivele menționate.
- 64 În ceea ce privește condițiile de necesitate și de proporționalitate prevăzute la articolul 3 alineatul (4) litera (a) din Directiva 2000/31, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 122 din concluziile sale, pentru a aprecia conformitatea cu dreptul Uniunii a reglementării naționale în cauză, trebuie să se țină seama de jurisprudența referitoare la articolele 34 și 56 TFUE, în măsura în care aceste condiții coincid în mare parte cu cele de a căror respectare este condiționat orice obstacol în calea libertăților fundamentale garantate de aceste articole din Tratatul FUE.
- 65 În această privință, guvernul francez arată că interdicția pentru farmaciile care vând medicamente online fără prescripție medicală, de a-și atrage clientela prin metode și mijloace precum cele în discuție în litigiul principal, utilizate masiv și intensiv, este justificată în raport cu protecția demnității profesiei de farmacist.
- 66 Or, având în vedere importanța relației de încredere care trebuie să prevaleze între un profesionist în domeniul medical și pacientul său, protecția demnității unei profesii reglementate, la care se referă de asemenea articolul 8 alineatul (1) din Directiva 2000/31, este de natură să constituie un motiv imperativ de interes general, care ține de protecția sănătății publice, susceptibil să justifice o restricție privind libera prestare a serviciilor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 mai 2017, Vanderborght, C-339/15, EU:C:2017:335, punctele 67 și 68).
- 67 În această privință, Curtea a statuat deja, printre altele, că utilizarea intensivă a reclamelor sau alegerea de mesaje promoționale agresive sunt susceptibile să dăuneze protecției sănătății și să aducă atingere demnității unei profesii din domeniul sănătății (a se vedea prin analogie Hotărârea din 4 mai 2017, Vanderborght, C-339/15, EU:C:2017:335, punctul 69).
- 68 Întrucât interdicția în discuție în litigiul principal urmărește astfel un obiectiv de protecție a sănătății publice, prevăzut la articolul 3 alineatul (4) litera (a) din Directiva 2000/31, precum și, de altfel, la articolul 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83, trebuie, în continuare, să se aprecieze dacă această interdicție este aptă să garanteze realizarea obiectivului menționat.
- 69 În această privință, o reglementare care interzice prestatorului, precum cel în discuție în litigiul principal, să facă o campanie de publicitate masivă și intensivă, inclusiv în afara farmaciei și prin intermediul unor suporturi fizice și electronice, pare aptă să atingă obiectivul de protecție a demnității profesiei de farmacist și, în definitiv, obiectivul de protecție a sănătății publice.

- 70 Astfel, după cum susține în mod întemeiat guvernul spaniol, o asemenea practică prezintă un risc de asimilare a medicamentelor cu bunuri de consum obișnuite, precum cele vizate de metoda în cooperare la care se recurge. În plus, distribuirea pe scară largă a prospectelor publicitare transmite de asemenea o imagine comercială și mercantilă a profesiei de farmacist care poate altera perceperea de către populație a acestei profesii.
- 71 În ceea ce privește caracterul necesar al unei interdicții precum cea în discuție în litigiul principal, trebuie să se țină seama de faptul că sănătatea și viața persoanelor ocupă primul loc între bunurile și interesele protejate de Tratatul FUE și că revine statelor membre sarcina de a decide cu privire la nivelul la care înțeleg să asigure protecția sănătății publice, precum și cu privire la modul în care acest nivel trebuie atins. Întrucât acesta poate varia de la un stat membru la altul, este necesar să se recunoască statelor membre o marjă de apreciere (Hotărârea din 18 septembrie 2019, VIPA, C-222/18, EU:C:2019:751, punctul 71).
- 72 În aceste condiții, Curtea a statuat deja că, în pofida acestei marje de apreciere, restricția care decurge din aplicarea unei legislații naționale care interzice în mod general și absolut orice formă de publicitate utilizată de profesioniști din domeniul sănătății pentru promovarea activităților medicale ale acestora depășește ceea ce este necesar pentru a proteja sănătatea publică și demnitatea unei profesii reglementate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 mai 2017, Vanderborght, C-339/15, EU:C:2017:335, punctele 72 și 75).
- 73 Având în vedere această jurisprudență, revine instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă interdicția în discuție în litigiul principal nu conduce la împiedicarea prestatorului în discuție în litigiul principal să facă orice publicitate în afara farmaciei sale, indiferent de suportul sau de amploarea acesteia. Dacă aceasta ar fi situația, interdicția menționată ar depăși ceea ce este necesar pentru a garanta realizarea obiectivelor urmărite.
- 74 Din ansamblul considerațiilor care precedă rezultă că trebuie să se răspundă la prima parte a întrebării adresate că Directiva 2000/31 trebuie interpretată în sensul că nu se opune aplicării, de către statul membru de destinație a unui serviciu de vânzare online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, prestatorului acestui serviciu stabilit în alt stat membru, a unei reglementări naționale care interzice unor farmacii să își atragă clientela prin anumite metode și mijloace, în special cele care constau în distribuirea în masă de scrisori și de pliante publicitare în afara farmaciilor lor, cu condiția însă ca aceasta să nu conducă la împiedicarea prestatorului în cauză să facă orice publicitate în afara farmaciei sale, indiferent de suportul sau de amploarea acesteia, aspect a cărui verificare este de competența instanței de trimitere.

Cu privire la a doua parte a întrebării adresate

- 75 Prin intermediul celei de a doua părți a întrebării formulate, instanța de trimitere urmărește să afle în esență dacă Directiva 2000/31 trebuie interpretată în sensul că se opune aplicării, de către statul membru de destinație a unui serviciu de vânzare online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, prestatorului acestui serviciu stabilit în alt stat membru, a unei reglementări naționale care interzice unor farmacii să facă oferte promoționale prin care se urmărește acordarea unei reduceri a prețului total al comenzii de medicamente atunci când se depășește o anumită valoare.
- 76 În speță, o interdicție precum cea în discuție în litigiul principal, impusă de un stat membru, este de natură să restrângă posibilitatea unei farmacii, stabilită în alt stat membru, de a atrage persoane interesate cu reședința în acest prim stat membru și de a face mai atractiv serviciul de vânzare online pe care îl propune.
- 77 Rezultă că trebuie să se considere că o astfel de interdicție implică o restricție privind libera prestare a serviciilor societății informaționale, în sensul articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2000/31.

- 78 Prin urmare, potrivit articolului 3 alineatul (4) litera (a) din această directivă, trebuie să se examineze dacă interdicția menționată urmărește un obiectiv prevăzut de dispoziția respectivă și dacă aceasta este aptă să îl garanteze și nu depășește ceea ce este necesar pentru ca acest obiectiv să fie atins.
- 79 Mai întâi, guvernul francez arată că interdicția în discuție în litigiul principal urmărește să prevină consumul excesiv sau necorespunzător de medicamente.
- 80 În această privință, reiese din jurisprudență că un astfel de obiectiv contribuie la realizarea unui nivel ridicat de protecție a sănătății publice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 mai 2009, Apothekerkammer des Saarlandes și alții, C-171/07 și C-172/07, EU:C:2009:316, punctele 32-34).
- 81 În continuare, dat fiind că oferte promoționale, precum cele în discuție în litigiul principal, pot încuraja persoanele interesate să cumpere și, dacă este cazul, să consume excesiv medicamente, trebuie să se considere că interzicerea unor astfel de oferte este aptă să garanteze obiectivul protecției sănătății publice.
- 82 În sfârșit, în ceea ce privește caracterul necesar al acestei interdicții, A apreciază că aceasta înseamnă în fapt să se considere că orice reducere a prețurilor este de natură să stimuleze consumul abuziv de medicamente, din moment ce nu stabilește niciun prag de la care trebuie să se considere că o ofertă promoțională generează un consum excesiv. Pe de altă parte, interdicția menționată ar privi și produsele parafarmaceutice.
- 83 În această privință și în măsura în care Curtea nu dispune de informații suficiente cu privire la existența eventuală a unor condiții mai precise care să încadreze aplicarea interdicției ofertelor promoționale și în special în ceea ce privește aspectul dacă această interdicție privește numai promovarea medicamentelor sau și a produselor parafarmaceutice, va reveni instanței de trimitere sarcina de a verifica modul în care interdicția în cauză este aplicată în mod concret și dacă o astfel de aplicare depășește, după caz, ceea ce este necesar pentru protecția sănătății publice.
- 84 Din considerațiile care precedă rezultă că trebuie să se răspundă la a doua parte a întrebării adresate că Directiva 2000/31 trebuie interpretată în sensul că nu se opune aplicării, de către statul membru de destinație a unui serviciu de vânzare online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, prestatorului acestui serviciu stabilit în alt stat membru, a unei reglementări naționale care interzice unor farmacii să facă oferte promoționale prin care se urmărește acordarea unei reduceri a prețului total al comenzii de medicamente atunci când se depășește o anumită valoare, cu condiția însă ca o astfel de interdicție să fie suficient de încadrată și în special menită să vizeze exclusiv medicamentele, iar nu simple produse parafarmaceutice, aspect a cărui verificare este de competența instanței de trimitere.

Cu privire la a treia parte a întrebării adresate

- 85 Prin intermediul celei de a treia părți a întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă Directiva 2000/31 trebuie interpretată în sensul că se opune aplicării, de către statul membru de destinație a unui serviciu de vânzare online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, prestatorului acestui serviciu stabilit în alt stat membru, a unei reglementări naționale care impune unor farmacii care vând astfel de medicamente obligația de a introduce un chestionar privind starea de sănătate în procesul de comandă a medicamentelor online.
- 86 În speță, reglementarea națională în cauză condiționează validarea primei comenzi de medicamente efectuate de un pacient pe site-ul internet al unei farmacii de completarea prealabilă a unui chestionar online privind starea de sănătate.

- 87 În această privință, trebuie să se arate că, potrivit articolului 2 litera (h) punctul (i) din Directiva 2000/31, „domeniul coordonat” include cerințele privind desfășurarea activității unui serviciu al societății informaționale, cum ar fi, printre altele, cerințele legate de calitatea sau conținutul serviciului, inclusiv în materie de contracte.
- 88 Dat fiind că măsura în discuție în litigiul principal stabilește condițiile în care poate fi încheiat contractul de vânzare online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, precum și modul în care trebuie desfășurată online activitatea de vânzare și de consiliere a farmacistului, trebuie să se considere că aceasta se încadrează în „domeniul coordonat” în sensul Directivei 2000/31.
- 89 Prin urmare, articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2000/31, potrivit căruia statul membru de destinație a unui serviciu de vânzare online de medicamente nu poate restrânge, în principiu, libera circulație a serviciilor societății informaționale din alte state membre, este aplicabil.
- 90 Or, o măsură precum cea în discuție în litigiul principal este în mod vădit de natură să producă un efect disuasiv asupra pacienților care doresc să cumpere medicamente online și constituie, în consecință, o astfel de restricție.
- 91 În consecință, trebuie să se examineze, în conformitate cu articolul 3 alineatul (4) litera (a) din această directivă, dacă o astfel de măsură urmărește un obiectiv prevăzut de dispoziția menționată și dacă este aptă să îl garanteze și nu depășește ceea ce este necesar pentru ca acest obiectiv să fie atins.
- 92 Mai întâi, pentru a justifica măsura menționată, guvernul francez invocă obiectivul de a asigura o consiliere personalizată a pacientului pentru a-l proteja împotriva unei utilizări necorespunzătoare a medicamentelor.
- 93 În această privință, trebuie să se arate că Curtea a recunoscut deja că un astfel de obiectiv care ține de protecția sănătății publice este legitim (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 decembrie 2003, *Deutscher Apothekerverband*, C-322/01, EU:C:2003:664, punctul 106).
- 94 Desigur, consumul de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală nu prezintă, în principiu, riscuri similare cu cele ale medicamentelor care se eliberează pe bază de prescripție medicală (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 iunie 2020, *ratiopharm*, C-786/18, EU:C:2020:459, punctul 36). Cu toate acestea, nu se poate exclude că anumite riscuri sunt legate și de utilizarea de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală.
- 95 Măsura în discuție în litigiul principal urmărește astfel un obiectiv de protecție a sănătății publice, prevăzut la articolul 3 alineatul (4) litera (a) din Directiva 2000/31.
- 96 Guvernul francez arată că un chestionar medical, precum cel în discuție în litigiul principal, se impune în măsura în care farmacistul în cauză nu primește pacientul în farmacia sa și, prin urmare, nu poate discuta în mod direct cu el. Prin urmare, acesta nu ar putea să îi ofere consiliere din proprie inițiativă. În aceste împrejurări, ar trebui să se considere că chestionarul menționat îi permite să cunoască mai bine pacientul interesat și, prin identificarea eventualelor contraindicații, să îi asigure cea mai adecvată eliberare de medicamente.
- 97 Astfel, asemenea considerații permit să se considere că măsura în discuție în litigiul principal este aptă să protejeze sănătatea pacientului.
- 98 În sfârșit, în ceea ce privește caracterul necesar al unei astfel de măsuri, A susține că Decretul privind bunele practici de eliberare a medicamentelor ar asigura deja posibilitatea pacienților de a beneficia de consiliere personalizată impunând farmaciilor virtuale să le acorde posibilitatea unui schimb interactiv cu un farmacist. Pe de altă parte, A observă că cantitățile de medicamente comandate de o persoană

interesată prin intermediul site-ului său internet sunt controlate de la caz la caz, pe baza unor diverși parametri, printre care istoricul comenzilor efectuate de persoana interesată. Aceste verificări ar fi suficiente pentru a preveni riscul unei utilizări necorespunzătoare a medicamentelor. Măsura în discuție în litigiul principal ar depăși, prin urmare, ceea ce este necesar.

- 99 Totuși, Curtea a statuat deja că înmulțirea elementelor interactive existente pe internet care trebuie utilizate de client înainte ca acesta să poată achiziționa medicamente constituie o măsură acceptabilă, care afectează mai puțin libera circulație a mărfurilor decât o interdicție a vânzării online de medicamente, care permite să se realizeze la fel de eficient obiectivul de diminuare a riscului de utilizare necorespunzătoare a medicamentelor achiziționate online (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 decembrie 2003, Deutscher Apothekerverband, C-322/01, EU:C:2003:664, punctele 112-114).
- 100 Având în vedere această jurisprudență, precum și marja de apreciere recunoscută statelor membre și amintită la punctul 71 din prezenta hotărâre, o reglementare națională precum cea în discuție în litigiul principal nu pare să depășească ceea ce este necesar pentru a garanta realizarea obiectivului urmărit.
- 101 În plus, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 148 din concluziile sale, posibilitatea pacientului de a consulta un farmacist înainte de a trimite comanda, chiar cuplată cu un control al cantităților achiziționate după prima comandă, nu constituie un mijloc la fel de eficient precum un control anterior, prin intermediul unei colectări prealabile de informații de la pacient.
- 102 Rezultă că trebuie să se răspundă la a treia parte a întrebării adresate că Directiva 2000/31 trebuie interpretată în sensul că nu se opune aplicării, de către statul membru de destinație a unui serviciu de vânzare online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, prestatorului acestui serviciu stabilit în alt stat membru, a unei reglementări naționale care impune unor farmacii care vând astfel de medicamente obligația de a introduce un chestionar privind starea de sănătate în procesul de comandă a medicamentelor online.

Cu privire la a patra parte a întrebării adresate

- 103 Prin intermediul celei de a patra părți a întrebării formulate, instanța de trimitere urmărește să afle în esență dacă Directiva 2000/31 trebuie interpretată în sensul că se opune aplicării, de către statul membru de destinație a unui serviciu de vânzare online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, prestatorului acestui serviciu stabilit în alt stat membru, a unei reglementări naționale care interzice unor farmacii care vând astfel de medicamente să recurgă la referințierea cu plată în motoare de căutare și de comparare a prețurilor.
- 104 O astfel de reglementare este de natură să restrângă gama de posibilități ale unei farmacii de a se face cunoscută clientelei potențiale cu reședința în alt stat membru și de a promova serviciul de vânzare online pe care îl propune acesteia din urmă.
- 105 În aceste condiții, trebuie să se considere că reglementarea menționată conține o restricție privind libera prestare a serviciilor societății informaționale care derogă de la interdicția de principiu care decurge din articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2000/31.
- 106 Prin urmare, trebuie să se examineze, în conformitate cu articolul 3 alineatul (4) litera (a) din această directivă, dacă interdicția în discuție în litigiul principal urmărește un obiectiv prevăzut de dispoziția menționată și dacă este aptă să garanteze obiectivul respectiv și nu depășește ceea ce este necesar pentru ca acest obiectiv să fie atins.

- 107 Astfel cum a arătat în ședința în fața Curții, guvernul francez pare să justifice interzicerea referențierii cu plată în motoare de căutare și de comparare a prețurilor prin riscul unei incidențe a acesteia asupra repartizării echilibrate a farmaciilor pe întreg teritoriul național, o astfel de referențiere fiind de natură să concentreze comercializarea medicamentelor în mâinile farmaciilor mai mari.
- 108 În această privință, Curtea a recunoscut deja că obiectivul de a asigura o aprovizionare sigură și de calitate a populației cu medicamente pe teritoriul național poate justifica o restricție privind schimburile comerciale dintre statele membre, în măsura în care contribuie la protecția sănătății și a vieții persoanelor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 septembrie 2019, VIPA, C-222/18, EU:C:2019:751, punctul 68 și jurisprudența citată).
- 109 Întrucât interdicția în discuție în litigiul principal urmărește astfel obiectivul de protecție a sănătății publice, prevăzut la articolul 3 alineatul (4) litera (a) din Directiva 2000/31, trebuie să se aprecieze dacă aceasta este aptă să garanteze realizarea obiectivului menționat și dacă nu depășește ceea ce este necesar în acest scop.
- 110 Curtea a statuat deja că, în cazul în care subzistă incertitudini cu privire la existența sau la amploarea unor riscuri pentru sănătatea persoanelor, este necesar ca statul membru în cauză să poată adopta măsuri de protecție fără să trebuiască să aștepte ca realitatea acestor riscuri să fie pe deplin demonstrată. În plus, statul membru în cauză poate adopta măsuri care să diminueze, cât mai mult posibil, riscul pentru sănătatea publică, inclusiv riscul privind aprovizionarea sigură și de calitate a populației cu medicamente (Hotărârea din 18 septembrie 2019, VIPA, C-222/18, EU:C:2019:751, punctul 72 și jurisprudența citată).
- 111 În aceste condiții, revine statelor membre, printre altele, în fiecare caz în parte, sarcina de a prezenta dovezi privind caracterul adecvat și necesar al măsurii derogatorii de la o libertate fundamentală pe care o adoptă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 septembrie 2019, VIPA, C-222/18, EU:C:2019:751, punctele 69 și 70, precum și jurisprudența citată).
- 112 Or, este necesar să se arate că guvernul francez nu și-a susținut afirmația generală, menționată la punctul 107 din prezenta hotărâre, prin niciun element de probă special. Prin urmare, o asemenea afirmație nu poate îndeplini cerința în materie de probă precizată la punctul anterior.
- 113 În consecință, va reveni instanței de trimitere sarcina de a examina în mod obiectiv dacă elementele de probă care ar fi eventual prezentate în fața sa permit în mod rezonabil să se considere că mijloacele alese sunt apte să realizeze obiectivele urmărite, precum și dacă este posibil ca acestea din urmă să fie atinse prin măsuri mai puțin restrictive (a se vedea prin analogie Hotărârea din 18 septembrie 2019, VIPA, C-222/18, EU:C:2019:751, punctul 70 și jurisprudența citată).
- 114 Rezultă că trebuie să se răspundă la a patra parte a întrebării adresate că Directiva 2000/31 trebuie interpretată în sensul că se opune aplicării, de către statul membru de destinație a unui serviciu de vânzare online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, prestatorului acestui serviciu stabilit în alt stat membru, a unei reglementări naționale care interzice unor farmacii care vând astfel de medicamente să recurgă la referențierea cu plată în motoarele de căutare și de comparare a prețurilor, cu excepția cazului în care se dovedește în mod corespunzător în fața instanței de trimitere că o astfel de reglementare este aptă să garanteze realizarea unui obiectiv de protecție a sănătății publice și că nu depășește ceea ce este necesar pentru ca acest obiectiv să fie atins.

115 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că Directiva 2000/31 trebuie interpretată în sensul că:

- aceasta nu se opune aplicării, de către statul membru de destinație a unui serviciu de vânzare online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, prestatorului acestui serviciu stabilit în alt stat membru, a unei reglementări naționale care interzice unor farmacii să își atragă clientela prin anumite metode și mijloace, în special cele care constau în distribuirea în masă de scrisori și de pliante publicitare în afara farmaciilor lor, cu condiția însă ca aceasta să nu conducă la împiedicarea prestatorului în cauză să facă orice publicitate în afara farmaciei sale, indiferent de suportul sau de amploarea acesteia, aspect a cărui verificare este de competența instanței de trimitere;
- aceasta nu se opune aplicării, de către statul membru de destinație a unui serviciu de vânzare online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, prestatorului acestui serviciu stabilit în alt stat membru, a unei reglementări naționale care interzice unor farmacii să facă oferte promoționale prin care se urmărește acordarea unei reduceri a prețului total al comenzii de medicamente atunci când se depășește o anumită valoare, cu condiția ca o astfel de interdicție să fie suficient de încadrată și în special menită să vizeze exclusiv medicamentele, iar nu simple produse parafarmaceutice, aspect a cărui verificare este de competența instanței de trimitere;
- aceasta nu se opune aplicării, de către statul membru de destinație a unui serviciu de vânzare online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, prestatorului acestui serviciu stabilit în alt stat membru, a unei reglementări naționale care impune unor farmacii care vând astfel de medicamente obligația de a introduce un chestionar privind starea de sănătate în procesul de comandă a medicamentelor online;
- aceasta se opune aplicării, de către statul membru de destinație a unui serviciu de vânzare online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, prestatorului acestui serviciu stabilit în alt stat membru, a unei reglementări naționale care interzice unor farmacii care vând astfel de medicamente să recurgă la referențierea cu plată în motoarele de căutare și de comparare a prețurilor, cu excepția cazului în care se dovedește în mod corespunzător în fața instanței de trimitere că o astfel de reglementare este aptă să garanteze realizarea unui obiectiv de protecție a sănătății publice și că nu depășește ceea ce este necesar pentru ca acest obiectiv să fie atins.

Cu privire la cheltuielile de judecată

116 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă („Directiva privind comerțul electronic”) trebuie să fie interpretată în sensul că:

- **aceasta nu se opune aplicării, de către statul membru de destinație a unui serviciu de vânzare online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, prestatorului acestui serviciu stabilit în alt stat membru, a unei reglementări naționale care interzice unor farmacii să își atragă clientela prin anumite metode și mijloace, în special cele care constau în distribuirea în masă de scrisori și de pliante publicitare în afara farmaciilor lor, cu**

condiția ca aceasta să nu conducă la împiedicarea prestatorului în cauză să facă orice publicitate în afara farmaciei sale, indiferent de suportul sau de amploarea acesteia, aspect a cărui verificare este de competența instanței de trimitere;

- **aceasta nu se opune aplicării, de către statul membru de destinație a unui serviciu de vânzare online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, prestatorului acestui serviciu stabilit în alt stat membru, a unei reglementări naționale care interzice unor farmacii să facă oferte promoționale prin care se urmărește acordarea unei reduceri a prețului total al comenzii de medicamente atunci când se depășește o anumită valoare, cu condiția însă ca o astfel de interdicție să fie suficient de încadrată și în special menită să vizeze exclusiv medicamentele, iar nu simple produse parafarmaceutice, aspect a cărui verificare este de competența instanței de trimitere;**
- **aceasta nu se opune aplicării, de către statul membru de destinație a unui serviciu de vânzare online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, prestatorului acestui serviciu stabilit în alt stat membru, a unei reglementări naționale care impune unor farmacii care vând astfel de medicamente obligația de a introduce un chestionar privind starea de sănătate în procesul de comandă a medicamentelor online;**
- **aceasta se opune aplicării, de către statul membru de destinație a unui serviciu de vânzare online de medicamente care nu se eliberează pe bază de prescripție medicală, prestatorului acestui serviciu stabilit în alt stat membru, a unei reglementări naționale care interzice unor farmacii care vând astfel de medicamente să recurgă la referențierea cu plată în motoarele de căutare și de comparare a prețurilor, cu excepția cazului în care se dovedește în mod corespunzător în fața instanței de trimitere că o astfel de reglementare este aptă să garanteze realizarea unui obiectiv de protecție a sănătății publice și că nu depășește ceea ce este necesar pentru ca acest obiectiv să fie atins.**

Semnături